

Inserati se sprejemajo in velja
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat.
12 " " " " 2 "
16 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
sepa primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovani
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravilni
administracija in ekspedicija na
štem trgu n. št. 16

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom poštiti
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregovskem
št. 190.

Izhaja petkrat na teden, to je
v torek, četrtek in soboto.

Pogodba z Ogersko pred državnim zborom

Kedar se naši državni poslanci o skupnih zadevah avstro-ogerskih posvetujejo, smili se nam vselej denar in dragi čas, ki se za te obravnave potrat. Čemu je vse posvetovanje, kedar se že naprej vé, kaj se skleniti mora? Kar se je z Madjari pogodilo, temu mora zbornica pritrditi, zakaj? Ogerska vlada sedi bolj trdno, ko se misli, ona ima narod za seboj, naše nemške liberalce pa le madjarska podpora po konci drži; da ostanejo na krmilu, morajo Madjarom vse pritrditi; nagodba mora biti sklenjena, strah pred slovansko opozicijo to zapoveduje. Pač niso zadovoljni z novo nagodbo niti Madjari, niti Nemci; vendar do resnega prepira med njimi ne bo prišlo, ker bi prišel s tem dualizem v nevarnost, in to zabraniti mora biti gospodujočima strankama prva skrb. Naj se tedaj v državnem zboru še toliko in še tako lepo govori zoper pogodbo, „zwangslage“ (sila), v kateri se nahaja nemško-liberalna stranka, se bo končno vendar močnejšo skazala, nego vse slabe strani nove bankine nagodbe in vsi centralistični opomini Kellerspergov. Ministri imajo večino že na svoji strani; še Poljaki bodo za nagodbo glasovali; zoper njo pa samo pravna stranka in „fortschrittclub“, pa morda še ta ne ves.

Prijatelji aktivne politike hočejo, naj bi prišli Čehi „ad hoc“ v zbornico, da bi to nagodbo, ki Cislajtani nova bremena naklada in madjarsko hegemonijo ukrepljuje, pomagali vreči in zabraniti. To pa se nam vidi jako

naiven nazor, kajti opozicija ne more prodreti, če bi bilo Čehov še dvakrat 32. Vrh tega se pa na „fortschrittclub“ prav nič ni zanašati; brž ko bi bila ustavoverna stranka v nevarnosti, popustil bi on svojo opozicijo, in glasoval z ministerstvom. Čehi nemamo v državnem zboru česa iskati; dokler imamo lepo vreme, in dokler imajo nemški liberalci večino, veljajo za slovanske poslance besede, ki bi se morale na vrata lesenjače pribiti: „Voi chi entrate, lasciate ogni speranza!“ (Vi, ki tukaj notri stopite, pustite zunaj vse upanje.)

Nova pogodba z Ogersko je novo ponižanje naše polovice, pa ne samo ponižanje — ker tega smo nasproti Madjarom že vajeni, — ona pomenja denarno gospodstvo Madjarov. V vseh rečeh imeli so Madjari že prvo besedo, samo v denarnih zadevah bili so še od dunajske državne banke odvisni; sedaj pristopijo tudi k temu zavodu kot enakopravni posestniki in vladarji. Oni sicer za prvo pot ne bodo imeli večine v bankinem svetu, pa njihova sloga in eneržija nam je porok, da bodo tudi tu v malo letih krmilo v roke dobili, — in kako strašansko moč s tem pridobijo, tega si dunajski listi še povedati ne upajo! Le pomislimo, kaj se to pravi, vse denarne zadeve cele države vladati, ključ do skrinje imeti, kjer je premoženje narodov shranjeno! Svet vidi, kako slabo Ogri v svoji lastni deželi gospodarijo, da morajo navzlic miru in dobrih letin dolgove na dolgove delati, in da jim že nihče nič več posoditi neče, ker vidi, da mora dežela pri takem gospodarstvu

priti na kant. In v take roke naj pride državna banka! Kar bodo bogati in marljivi Čehi s trudom in potom v obrazu pridelali, to bodo napravljivi Madjari pri okuih ven zmetali; s slovanskimi žulji zidale se bodo palače na čast in slavo magyarorszaga. Žalost nas obhaja, kadar to premišljujemo in peró se nam ustavlja, kedar si hočemo to prihodnjo podobo naslikati! Pa vendar mora enkrat naslikana biti; drevesa ne rastejo do nebes — tudi madjarska ne!

Če bi se imeli vedno ravnati po želji Madjarov, bi bila za nas res bolj personalna unija (osebna zveza); če bi imeli Madjare pitati, njihovo lenobo podpirati, in njihove dolgove plačevati, potem je bolje, da smo popolnoma od njih ločeni.

Naši nemški liberalci bi bili že davno za to osebno zvezo, ako bi se Slovanov ne bali. V Cislji je dvanajst milijonov Slovanov in samo sedem milijonov Nemcev, izmed teh so še Tirolci sedanji stranki nasprotni, toraj bi se liberalna stranka ne mogla na krmilo obdržati, ako bi ne imela madjarske pomoči, in to je tista „zwangslage“, da morajo ustavoverci sedanjo zvezo z Madjari obdržati, če so ti tudi še tako prevzetni in nenasitljivi. Madjari se pa nasprotno čutijo dosti močne, strahovati opozicijo Srbov, Rumuncev, Saksoncev in Slovakov, zato oni nemajo nič zoper personalno zvezo, ktero si mnogi celó želijo. Ko bi pravna stranka toliko skrbi ne imela za čast in slavo Habsburške monarhije, bi morda sedaj tudi zahtevala osebno zvezo, ker madjarska hegemonija postaje čedalje bolj neprenesljiva.

Ivan Sergejevič Aksakov.

Danes je glavno mesto Rusije Petrograd, ali glava naroda ruskega ni Petrograd, nego staroslavna Moskva. Petrograd je bolj evropejsko mesto, nego li rusko: Moskva je čisto ruska, tukaj živi čista misel ruska, slavjanska. To znajo tudi ptujci, ter imenujejo vse, kar je rusko, moskovskim. Ali Moskva ni samo srce ruskega naroda, nego tudi celega Slavjanstva. Tukaj se pojavi najpoprej v Rusiji misel slavjanske solidarnosti, tukaj se še dandanes najlepše neguje ta misel. In Moskva ni samo ognjišče idealnega, duhovnega življenja naroda ruskega: ona je tudi pravi politički faktor države ruske. Formalno vlada nad Rusijo še Petrograd, ali vse bolj in bolj postaje jasno, da je Petrograd samo izvršitelj volje narodne, ali tolmač in pravi izraz je stara Moskva.

Kakor je Moskva ogledalo ruskega naroda, tako je ogledalo same Moskve zdaj Ivan Sergejevič Aksakov, da, on je duša današnje Moskve. Aksakov je Moskvi še več, nego li je bil zadnji čas Parizu Thiers, ker Pariz ima več strank, a Moskva je ene misli. To veliko mesto je en tabor, kojemu je vodja Aksakov. On je tukaj vsezmogčen. Zato tudi precej zlobno

oponasaajo turkofilski listi, da ima Rusija zraven Aleksandra še enega nekronanega cara, a ta je Aksakov.

Velika doba ima tudi velike ljudi. Za Rusijo je zdaj nastopila velika doba, koje je najbolji izraz Aksakov. Kolikor koli je dandanes v Rusiji duha slovanskega, njegov probuditelj je Aksakov. On je tudi kum sedanje velike vojske, koja se vrši med dvema velikima svetoma na iztoku.

Aksakov je utemeljil s svojimi prijatelji v Moskvi znani „slavjanskij komitet“ in filialko tistega v Petrogradu, a ti odbori so mnogo doprinesli k igri, ki se ravno zdaj odigrava na Donavi. Moskovski slovanski komitet je politični in narodni zastopnik Moskve, a Aksakov je zastopnik obeh. Ni si lahko predstavljati, koliko uvažanja, ugleda in ljubavi vživa Aksakov v Moskvi. Visoko plemstvo, bogati trgovci, inteligencija in prosti svet, vse je vdano s celim srcem Aksakovu. Posebno bogati trgovački stališ se je zbral okoli Aksakova, in kdor vé, s kakšnim kapitalom on razpolaga, ta lahko sprevidi, koliko moč vživa Aksakov.

Ko je car izrazil nezadovoljnost Aksakovu radi njegovega znamenitega govora, kojega je

govoril v slovanskem komitetu meseca marca t. l. (pravijo, da je ta govor pospešil vojsko), izbrali so ga moskovski trgovci demonstrativno za prvega ravnatelja ali guvernera prve banke, mestjanstvo pa ga je izbralo v veliki zbor moskovski (duma), a po tem za člana in govornika deputacije, koja je imela pozdraviti cara v imenu Moskve na Kremlu. Tukaj se je pokazalo, da je ona nazadovoljnost carova bila provzročena po vladi petrogradski, ker car je sprejel Aksakova posebno prijazno, kakor da bi se ne bilo nič dogodilo.

Vsaki govor Aksakova je v Moskvi, pa tudi v celem Rusiji političen čin. Aksakov je izvrsten govornik, govor mu je vedno bister in premišljen, poln velikih misli in čuvstev, a brez kakšnega nepotrebnega nakita, ter silno vpliva na poslušalce.

Vpliv Aksakova na Moskvo in Moskve na celo Rusijo je velik. Naj sledi tukaj nekoliko črtic iz njegovega življenja.

Ivan Sergejevič je sin pisatelja znane „Semejno chronike“ (rodbinske kronike), Sergeja Timofejeva Aksakova († l. 1859), a brat pokojnega Konstantina Sergejeviča Aksakova, duhovitega pisatelja in pesnika ruskega. Ivan Sergejevič se je rodil 26. septembra 1823. l.

Pa kaj pomagajo vsi govori, človeška zgodovina se dela z dejanji, in se na besede ne ozira; politični položaj naše države je tak, da se ne spreminja po nagonih iz svoje lastne notrajnosti, ampak po zunanjem pritisku. Ko je bila Avstrija še absolutna in centralistična država, imela je svoj določeni prostor in tek med državami Evrope; dualizem pa je bil katastrofa, kakor če bi se kak planet na dva kosa razdrobil: vsak kos posebej je izgubil svojo lego, svoj tek, zmešnjava je nastala in nered med svetovi, in ne vé se, ali se bodeta ta dva kosa še kedaj zedinila, ali morebiti še bolj razdrobila? ali bodejo ti kosi ostali samostalne zvezde, ali jih bodo sosedni planeti k sebi potegnili? Kje je tisti zvezdogled, tisti matematik, da bi nam to preračunal? — Ako bi pa kedaj Avstriji to škodovalo, in bi se prašalo: kdo je to zakrivil, kazali bodo zgodovino pisca na ime saksonskega grofa, ki biva sedaj kot avstrijski poslanik v Londonu. Domačin pa, kakor je dobro rekel baron Kellersperg v zboru, bi nikdar kaj takega ne bil storil!

Novo rusko vnanje posojilo.

„Journal de St. Petersburg“ je dobil 11. t. m. iz Amsterdama poročilo, da je Rusija zaključila vnanje posojilo s posredstvom amsterdamske bankirske hiše Lippmann, Rosenthal in dr. v svoti 15 milijonov funtov sterlingov. Posojilo je pet odstotno, plačevalni obrok je 37 let in odstotki se računijo s prvim julijem 1877 l.

G. g. Lippmann, Rosenthal in dr. so odkrili podpis v četrtek 15. nov. Posojilne obligacije so troje vrste z nominalno vrednostjo po 20, 100 in 500 funt. št. Podpisna cena je 77 $\frac{1}{4}$ % po amsterdamskem kursu. Prva tretjina se bo vplačala 24. novembra, druga 24. decembra letošnjega leta in zadnja 24. januarja 1878. l. Podpisovalo se bo tudi v Berlinu in Parizu in sicer po 410 mark in 500 frankov za obligacije po 20 funt. št.

To novo vnanje posojilo bo dalo Rusiji 77 $\frac{1}{4}$ milij. metalčnih rubljev. Kakor se sliši, so se amsterdamski bankirji Lippmann, Rosenthal in dr., za katerimi se skrivajo skoro gotovo tudi angleški bankirji, zavezali splaćati vse posojilne obligacije neodvisno od podpis-

nega vspeha. Tretjina vse posojilne vsote se je že izročila Rusiji.

8. novembra so bile na londonske borzi obligacije ruskega družega 5% vnanjega brezobročnega posojila 1822 l. po 75%; obligacije sedmega 5% tudi vnanjega brezobročnega posojila 1862 l. po 75—77%; a 5% obročne obligacije obeh angleško-holandskih posojil 1864 in 1866 l. po 81—83%. Sedanje posojilo je po svojih pogojih skoro čisto podobno tema dvema angleško-holandskima posojiloma. Zategadelj se smemo, akoporam ne s popolno gotovostjo nadejati dobrega vspeha pri tako nizke podpisne ceni.

Po najnovšem kurzu (23 $\frac{3}{4}$ p za 1 rub.) bi znašalo 15 m. št. 152,000.000 kreditnih rubljev.

Tedaj je, pravijo „S Peterburgskije Vedomosti“, potrebovala vojska 1877 l. s stroški za mobilizacijo jednega dela armade l. 1876 že tri posojila. K tej vsoti se pridružuje skoro gotovo jeden del, če ne cela izdaja kreditnih biljetov za 240 milij. rub., katere je izdala gospodarska banka. Sedem mesev vojne je stalo najmanj 280 milij. rub. in za stroške de vojskega razglašanja se je porabilo posojilo za 100 m. r.

„Spb. Vedomosti“ ne dvomijo, da ko bi bilo moglo rusko finančno vodstvo l. 1876 naprej videti letošnjo vojsko s Turčijo, bi ne bilo samo lani nabavilo okoli 70 m. r. v zlatu za vzdrževanje menjalnega kurza, ampak bilo bi se še lani potrudilo zaključiti novo vnanje posojilo za podpiranje sredstev gospodarske blagajne. Posojilo v 1876 l. bi bilo za 10 ali 12% vgodneje nego letošnje. Zaključenje vnanjega posojila po vojnem razglašenju se pa pravi podvreči se pogojem, katere predlagajo zagranični bankirji in posebno še zategadelj, ker je Angleška že pred letom napovedala vojsko ruskemu gospodarskemu kreditu.

Josip Juraj Strossmayer.

(Dalje.)

Tako bi dobro bilo, da duhovski življenj obilnejše predre tudi v srednja učilišča; s tim bi se vzajemno delovanje in bratovsko občevanje med duhovskim in neduhovskim življenjem pospeševalo na občno korist. Bodí mi dovoljeno

ozreti se v tej zadevi še na eno potrebo. Z veliko radostjo sem čital te dni, da se visoka vlada briga za temnice ali kaznilnice in za jetnike naše, in da hoče tudi pri nas vvesti vse one popravke, kateri so pri bolj naprednih narodih v tem obziru že uvedeni. Sveta in nujna namera! Jaz sem bil vrhovni župan v županiji Virovitiški. Kot tak obiskal sem enkrat tudi ječe. Dokler bodem živ, nikdar ne bom pozabil groznega prizora, kateri mi je o tej priložnosti stopil pred oči. V nekem tesnem hodniku, ali kaj je že bilo, nakopičilo se je toliko ljudi razne dobe, od mladičev, kateri so komaj detinsko dobo preživeli, pa do bedih starcev, kateri so komaj mogli se pregibati. Kadar nesrečniki mene ugledajo, iz dvajset grl hkrati zavpijejo: Oh oj pomagaj gospod! glej tule čepimo že dve, tri leta, pa nihče nas ne pokliče, da nas izpraša in sodi. Dejte ubijte nas, da se dalje ne mučimo, ali nas sodite. Morem prav res reči, da je ta grozni pogled tako poprijel dušo mojo, da osem dni nisem mogel mirno zaspati. Vsak si pa lahko misli, kako je moralo biti moralno stanje teh nesrečnikov. Skrajni čas je tedaj, da se v tem obziru kaj stori, in da se tudi na to resnobno pomisli, da je po duhu krščanskem vsaki kazni, dokler smo na tem svetu, najpoglavnejši cilj: da se nesrečnik popravi in prerodi, in da je vse, kar spada na nerazumno mučenje in torturo, greh proti Bogu in društvu človeškemu, in na to spada tudi odlašanje in neskrbnost, da se nesrečnik v svoj čas izpraša in obsodi. Ker je torej na tem svetu poglavitni namen vsaki kazni poboljšanje in preroujenje, in ker se to brez postave izvršiti ne more; za to bi po mojem mnenju tudi mi duhovni imeli o tem misliti in se posvetoovati, kako bi se tej potrebi z naše strani v prihodnje bolje zadovoljilo, kakor je to dosedaj bilo. Ako bi na nesrečnika jetnika ves svet pozabil, mi duhovniki nikakor ne bi smeli nanj pozabiti, marveč bi v tem slučaju mi vprav zato, ker smo duhovni, z dvojno marljivostjo zanj morali se potegniti. Ako je dolžnost posvetne oblasti, da se spominja na to, da je oni, ki je na ta svet prišel, da nas vse osvobodi od večne temnice in večne sužnosti, in da razreši okove, v ktere nas je greh zapel, da je oni, pravim, blagovolil v večno svojo odloko vvrstiti ono sveto izreko:

v belebejevskem kotaru, sedajnej ušimskéj guberniji. L. 1842 je dovršil pravniške nauke na „Učilištu Pravovedénija.“ V Moskvi je postal vrhovni tajnik senata, a potem podpredsednik kaznene sodnije v Kalugi. Zatim stopi v ministerstvo notranjih zadev, a l. 1851 se je odrekel državni službi. Za krimske vojske je stopil Aksakov v moskovsko „opolčenje“ (narodno vojsko), ter je bil prideljen sapuhovskej družini.

Rodovina njegovega očeta, iz koje je bil Ivan Sergejevič odgojen, spadala je med bolj izobražene, ali malo bogate plemenite rodovine ruske. V Moskvi utemelji rodovina Aksakova s Kirijevsko in Homjakovo rodoljubno društvo, kojega je bila misel in razvitek ruskega naroda proti robskemu oponašanju evropskega zapada, kjer se je začela prva opozicija proti zapadu. Ivan Sergejevič je ostal veren ideji svoje rodovine, ali on je prenesel to idejo na celo Slavjanstvo, in ravno s tim je postal znamenit.

Aksakov je idealist, poln čuvstva in oduševljenja, ali zraven tega razborit politik in dober psiholog. Kot idealist se je odrekel leta 1851 državni službi, koja je takrat bila v Rusiji še robska, ter si poiskal drugo, bolj pri-

merno zanimanje — žurnalistiko. Najpoprej je delal pri „Moskovskem sborniku“ (1852) in v „Ruskej Besedi.“ Na to je začel sam izdavat časopis „Parus“, ki je bil precej po prvem broju obustavljen, po tem časopis „Den“ pa „Moskva“; ko sta bila ta dva obustavljena, počel je iz nova izdajati žurnal „Moskvic“, ali v kratkem so tudi tega zabranili. Njegovo delovanje v žurnalistiki je bilo posvečeno glavno samo Slovanstvu in velikej misli slovanske vzajemnosti.

Kot žurnalist, kakor vidimo, Aksakov ni bil srečen, ker njegov veliki duh se ni dal speti v verige stroge cenzure, in zato so vsi njegovi listovi bili obustavljeni. Aksakov je postal danes apostelj „slovanske misli.“ Najprej je bil zastopnik moskovskega slovanskega komiteta, danes je on zastopnik Moskve in celega naroda ruskega. Ni tacega primera, da bi politik in govornik v absolutističnej državi brez ministerskega portefeilla, brez parlamenta in meetinga, v tesnih mejah zakona, dospel do tolike moči, kakor Aksakov v Rusiji. Vse to kaže, da je on velik človek.

Do takrat ni bilo poznano ime Aksakova izvan mej države ruske, da pač tudi tam je postal on izvan Moskve popularen še le po-

slednji čas; danes zna že vsa Evropa za Aksakova.

Aksakova ideja o „slavjanskej vzajemnosti“, je stvar bodočnosti. Da bode Slovanstvo s časom velike važnosti na svetu, o tem ni dvombe, ali da se bode mogla izvesti „ideja slavjanska“, kakoršno si misli Aksakov sam, ne bi ravno mogli potrditi. Lepo je govoriti o „slavjanskej povesti“, do ktere se bode tudi prišlo, ali ni lepo zametavati vse, kar je na zapadu izklilo, kajti same ideje zapada porodile so Aksakova in idejo slovansko. Brez zapada ne bi bilo Aksakova niti njegove misli!

Tudi Aksakova misel o pravoslavju ne more se nazvati presretna, ker vera se ne sme vtikati v narodnost. To uči zapad, pa gotovo je to tudi prav. Mi Slovenci in ostali zapadni Slavjani ne bi po teh Aksakovih nazorih niti spadali k Slovanstvu, ker nismo pravoslavni. Mi Slovenci se nečemo odreči zapadu, ali v ostalem ne mislimo, da smo gorji Slavjani od grško-iztočnih Slavjanov.

Aksakov, ako tudi nima povsod prav, vendar je oseba znamenita, ker ga zanosi ideja enega celega dela zemlje. —

Priredil prof. J. St.

v ječi sem bil, in vi ste me obiskali; koliko bolj se na to spominjati imamo mi duhovni, kateri smo na tem svetu dediči in namestniki ljubezni in usmiljenja božjega. Meni se čini, da kedar državljanska ali civilna oblast dela o tem, da se temnice in jetnikom osoda zboljša, da bi tudi mi resno morali se posvetovati, kako bi se bolje nego do sedaj dosegal poslednji cilj vsake kazni t. j. poboljšanje jetnikovo. Jaz vem, da je v stari dobi cerkev prav za svojo nalogo smatrala ali spoznavala, da velikrat izmed jetnikov in obsojencev v imenu ljubezni in milosrčnosti božje posreduje pri posvetni oblasti; jaz vem, da še danes v krščanskem svetu nahajajo se posebna društva, v katerih se duhovni po posebnem načinu zavezujejo, da se hočejo za jetnike darovati v vsakem obziru. To se pravi spominjati se one božje izreke: jetnik sem bil, in obiskali ste me. Naravno je pak, da nam je se vé gledé na te in enake duhovne potrebe skrbéti, dajenja duhovnov pomanjkanje. Jaz ponavljam, da temu je samo en način, in to so semenišča za malo deco, za dečke.

Želeti bi bilo, da se dečki tudi bolj odličnih roditeljev posvečujejo poklicu duhovskemu. Dokler je bilo na svetu več vere in pobožnosti; dokler se je v domačem odhranjevanju bolj pazilo na razvoj religioznega čutila; tedaj so tudi najbolj odličnih roditeljev sinovi radi hodili v duhovski stan, kar je bilo sveti veri in vsemu narodu na blagor. Ne vem, bode li to še kedaj v prihodnje; med tem pa je skozi in skozi očitno, da se tudi od sedaj kakor doslej duhovskemu stanu največ posvečevala bode sirotinja. Tako je tudi prav, saj je tudi začetnik svete vere in duhovskega poklica nam in duhovski svoji nalogi na ljubev postal sirota, ktera ni imela kam glave nasloniti, in saj so tudi aposteljni in prvi duhovniki sirote bili. Sirotinja se lože privadi na žrtve, in duhovska služba prav razumljena tudi ni nič drugzega nego vedna žrtva (holocaustum, žgavščina, v koji se žge, gori, goreč gine) za Boga in narod. Pri nas je dosta sirotinje, in poleg današnjega razvitka ekonomičnih razmer bode sirotinje dokaj vedno. Pri nas je premnogo sirot umnih in darovitih, ktere niso v stanu nadaljevati šol, razun svojih domačih. Časih je temu vzrok tudi patriarhalno življenje. Velikrat je v patriarhalnih naših kočah slišati: kedar ne more moj sin študovati (v šolo), pa tudi tvoj ne bo. Mnogi dar se tako pokopa. Ko bi v teh okolišnih pri nas imeli vstavov, kateri bi bolj obdarovane sirote brezplačno prejemali in odgojevali, ni dvombe, da bi roditelji radi deco takim vstavom izročevali, da se od malih nog pripravljajo za duhovski stan. Po tem takim bi velika korist bila cerkvi, ker bi večji izbor bil, in ker bi se sploh več duhovnikov odgojevalo. Pa bilo bi koristno narodu; kedar bi se ti cerkveni vstavi srečno vpravnavali tako, kar bode brez dvoma se tudi zgodilo, da gledé svojih izpitov tudi pred državo veljajo, tedaj bi mladenči, kateri morda nimajo poklica, izstopivši iz vstava ljudstvu že zopet koristni bili, kakor je to tudi doslej v naših semeniščih bilo, iz katerih izstopivši mladenči so velikrat pridobili si med narodom odlično ime in mesto. Napraviti take cerkvene vstave mislim ni težko v Zagrebu in v Senju, kjer gimnazije že obstojé; teže je to v Djakovu, kjer gimnazije ni. (Konec sledi).

Z bojišča.

Že zadnjič smo ob kratkem poročali, da so Rusi 18. t. m. Turkom vzeli najvažnejšo

trdnjavo v Armeniji, Kars. Boj se je pričel 17. t. m. ob 8½ uri zvečer. Desno rusko krilo je vodil general Lazarev, središče grof Grabbe, ki je bil pri naskoku na grad Kanli-Tabio ubit, generala Roop in Komarov pa sta napala grad Inglis. Okoli 11. ure se je vdal grad Kanli-Tabia, proti jutru pa Horene s tremi stolpi, in okoli 8. ure zjutraj ostali vtrjeni kraji. 40 turških batalijonov je hotelo pobegniti proti Erzerumu, pa ruski konjiki so jih ustavili in vjeli. Boj je bil silno srdit; Turki so se branili na vso moč ter jih je palo okoli 5000, vjetih pa je bilo okoli 10.000, med njimi tudi dva paša. Razun tega je Rusom prišlo v roke 300 topov, mnogo zastav in pušk. Rusi so zgubili okoli 2700 mož. Bitvo je vodil general Loris-Melikov, ki je imel 18. t. m. ob 11. uri slevesen vhod v mesto, nazoč je bil pa tudi veliki knez Mihael.

Padec Karsa je najhujša zguba, ki je dosedaj Turke zadela, dasi je število padlih in vjetih vojakov kakor tudi osvojenih topov najbrže nekoliko pretirano. Ker Rusom od strani ne preti nobena nevarnost več, bodo sedaj vse svoje moči lahko poslali proti glavnemu armenskemu mestu Erzerumu, ki se proti taki sili ne bode moglo več dolgo braniti. „Presse“ ima tedaj prav, ker pravi, da s padcem Karsa je vojska v Aziji dovršena.

Iz Bulgarije se naznanja, da ima Mehmed Ali 60 batalijonov in 150 topov, s kterimi bode skušal pomagati Osmanu, ob enem pa zadrževati Srbe, ki so 18. t. m. zaukazali oboroženje Šumadijske čete in sklicali topničarske rezerviste ter v Čuprijo poslali 800 prostovoljcev. Najbolj k vojski sili Horvatovič, ker bodo sicer Turki prijeli Srbijo. Turki se ob Timoku vtrjujejo in napravljajo močne nasipe, ktere oborožujejo z velikimi Kruppovimi topovi. Tri ruske čete so bile 16. t. m. napale Šakir pašo pri Etropolu in turške nasipe pri Orhaniji, pa boje niso nič opravile, pač pa so kozaki v roke dobili prehod čez Balkan pri Rozaliti, zahodno od Šipke.

Črnogorci so razdejali derbentske strelnice pri Baru; v mestu samem pa so skoraj vsled črnogorskih bomb pogorele vse turške hiše. V lukii ni bilo nobene vojne ladije, in tudi na morji ni videti nobene. 19. t. m. so vzeli Turkom tudi Spuž na jadranskem morju, po čigar lukii so že davno hrepeneli.

Politični pregled.

Avstrijske dežele.

V Ljubljani, 21. novembra.

V državnem zboru sta 19. t. m. o bankinem načrtu govorila ministra De Pretis in Unger, ki je rekel, „da Cislo in Translo veže sedaj slab lesen le za silo narejen most, ki se bode pa polagoma umaknil trdnemu, zidanemu, in reka, ki nas sedaj loči, postala bode vez med nami.“ Potrebno bi to res bilo, da bi pa začasno ponavljenje dosedanje pogodbe to doseglo, tega nihče in menda gospod minister sam ne verjame. 20. t. m. sta govorila še generalna guvernika, Skene zoper in Herbst za postavbo.

Delegaciji se po naznanilu „Pol. Corr.“ snidejo 5. decembra.

Iz Dalmacije se poroča, da so Turki 17. t. m. pri Plavjanski Hrđi prestopili avstrijsko mejo, eno hišo zažgali, več drugih pa oropali ter odgnali 46 volov, 1 konja in 1 drobnico. Ko bi bili Turki to, kar ob naši meji počenjajo, počenjali kje drugje, bi bila dotična država gotovo odločno na noge stopila in za take roparske napade zahtevala zadostenje. Pri nas pa tolikanj prizanašajo

turški druhali, ki vsled te potrpežljivosti menda sodi, da se je Avstrija boji ka-li? Pri ministerskem svetu se je 20. t. m. neki tudi razpravljalo zasedanje Bosne, ki se ima prihodnji teden izvršiti.

Pri ogerski najvišji sodniji pričela se je 19. t. m. obravnava zoper tiste ljudi, ki so hoteli unidan na Erdelyskem osnovati čete prostovoljcev, ter čez Valahijo Turkom hiteti na pomoč. Zatoženci med preiskavo po sklepu sodnije ne bodo zaprti.

Vnanje države.

V Berlinu so v soboto prijeli nekoga človeka, Liskovskega po imenu, ki je rekel, da je prišel v glavno mesto, da bi umoril cesarja Viljema in kneza Bismarka. Pri bolj natančnem izpraševanju pa se je pokazalo, da se piše Lugovski in da ga iščejo sodnije, ker je kot privatni tajnik ponarejeval pisma. Da je hotel umoriti cesarja ali Bismarka, ni res in se je bil to le na lepem izmislil.

O francoskih razmerah poroča „Bohemia“, da je prezident sostavo novega ministerstva zaporedoma ponujal 5 generalom, ki pa te naloge niso hoteli prevzeti, češ, da se na vojno ne morejo zanesti. Ravno to trdi tudi francoski list „La France“ pristavljaje, da bi se smela vlada, če bi razpustila narodno skupščino, zanesti le na častnike dveh ali treh polkov posadke pariške, vsi drugi pa da so vdani republikli. — Govori se, da vdova Napoleonova s svojim sinom biva v Parizu.

Škotsko. Katoliški škofje tam nimajo še nobene škofije; oni so imenovani „in partibus infidelium“ s poslanjem, naj se z vsim pečajo, kar se na Škotskem vsteza k rimsko katoliški cerkvi. Škofje imajo duhovnike za pomočnike, kateri bivajo na mnogih mestih, kjer se nahajajo katoliki. Angleška vlada se poleg „Italie“ ne upira temu, naj bi se v Škociji katol. hierarhija ustanovila s timi pogoji kakor l. 1850 v Angliji. Potovanje kardinala Manninga v Rim dotika se pravijo tudi te stvari. Ako se ne prikažejo nove opovire, oglasi sv. Oče morda v najbližjem konzistoriju v lastnem ogovoru definitivno vstanovo katoliške hierarhije na Škotskem. Koj za tim bota za ono deželo imenovana dva škofa.

Izvirni dopisi.

Iz Ljubljane 19. novembra. (Nekaj o zemljepisnem poduku po naših srednjih šolah pred kratkem.) Zemljepisje je po srednjih šolah ne le jako podučen, potreben in koristen, ampak tudi mikaven predmet in ne spada med tako zvane „suhe“, ki se nekterim prilagajo, drugim pa ne. Skušnja tudi uči, da se tega predmeta mladina sploh najrajši loti, ker se z njim vstreza tudi radovednosti njeni. Iz tega pa sledi, da mora ta poduk biti po vsem tudi pripraven, primeren razmeram. Razume se samo po sebi, da v srednjih šolah ni časa za to, da bi se dijaki zemljepisja vseh dežel, vseh delov sveta enako temeljito učili; to se mora prepuščati višim šolam, v kterih se pripravlja mladina za posebni, izvoljeni si poklic. Tedaj bo francoski dijak učil se zemljepisja francoske dežele natančneje, kakor n. pr. avstrijske ali nemške, avstrijski dijak pa narobe. Ker je pa v Avstriji več narodov, tudi učni načrt ne more biti povsod po enem kopitu, ampak vrvnan po posebnih razmerah posameznih dežel in sicer tako, da vsak najprej svojo ožjo domovino spozna.

Kak pa je bil poduk v zemljepisji na ljubljanski gimnaziji vsaj takrat, ko sem jaz obiskoval jo, in tega še ni ravno dolgo! Učau

knjiga je najboljši dokaz. Pa da bi že le to bilo! Ali vsak profesor je podučeval po svojem okusu, kar se njemu ni važno zdelo, se je učilo površno ali celo izpustilo, nasprotno pa se je razpravljalo zelo nadrobno, kar je bilo njemu važno. Profesorji so bili večidel rodov Nemci, ta iz Šlezije, oni od Rene, ta iz Tirolskega, oni iz Avstrijskega itd. Tedaj smo morali za vsako vas, za vsako stezo, za vsak potok tiste dežele vedeti na zemljevidu, kjer je bil profesor doma, drugo pa se je jemalo veliko manj natančno. Tako je pač vsak dobro vedel, kje je Vaduz in koliko ima hiš; — koliko je pa na Kranjskem mest, voda, gora itd., je vedel le tisti, kdor se je o tem drugje podučil. O nekdanjih malih nemških državah je vedel in moral vedeti vsak številno prebivalcev, mest, voda in gora, tek Rene od izvira do iztoka, tek Donave ravno tako vsaj do Pešta. Avstrija je šla še do Drave, o vsem drugem je bilo zadosti, da si vedel za Zagreb, Ljubljano, Gorico in Trst; druge dežele že niso bile za našega profesorja na svetu. Mi se takrat nismo pritoževali zaradi te pristranosti, ker čem manj se nam je bilo učiti, tem ljubše nam je bilo; prav z veseljem smo tedaj preskočili vse liste o slovanskem jugu. Rusija je bila odpravljena v par besedah, o Turčiji nismo nič vedeli, ko da je glavno mesto Carigrad, potem še Drin in Solun.

Morda bi ne bil britko čutil še te po pristranskem poduku zakrivljene nevednosti, ko bi ne bilo sedaj rusko-turške vojske. Ali zdaj, ko berem časnik, naletim v vsaki vrsti na ime kakega mesta, kake trdnjave ali vode, o kateri še nisem nič slišal. Bo že kaka mala vas, si mislim, iskaje po zemljevidu, al tu najdem mesto s kakimi 20.000 do 30.000 prebivalci. Sram me je, da sem v šolo hodil. Zdaj sem si kupil boljšo zemljepisno knjigo in se moram učiti iz nje, da se pred ljudmi ne blamiram, čeravno sem bil v šoli nekdanj eden prvih v zemljepijski in še nisem veliko pozabil.

Kdo je učil nas kaj o Plevni, o Erzerumu, Karsu itd.? In vendar so to mesta, pri katerih se ustavijo cele velike armade, stokrat večji od Vaduza, Liebenthala, Rosenhaima ali kacega drugega nemškega kota, ki je imeniten le zato, ker se je v njem kak nemški učenjak rodil. Ob Renu smo morali vedeti po imenu za vse razvaline in tudi to, da je v Wartburgi še zdaj tista maroga na zidu, ki jo je Luther naredil s črnolom za h zagnanim, po ruskih, rumunskih in turških trdnjavah ob Donavi pa nas ni nihče prašal. Črnogorci so bili hrabri, divji in leni ljudje, o Hercegovincih, Miriditih, Kučjancih, nam ni nihče nič pravil, vse to je bilo „divje ljudstvo“, po Bosni so prebivali mohamedanci in lopovi, glavni „kraj“ (ne mesto) je bilo Serajevo, o Travniku, Bihaču, Bjelini i. dr. se je ravno tako malo vedelo, kakor o Trnovem, Nikopolji, Nišu, Sofiji, Vidinu, i. dr. v Bulgarji. Nič bolje znana ni bila Srbija in Rumunija; vedeli smo le za Belgrad in Bukarešt, vse drugo ni bilo govorenja vredno. V Rusiji ni bilo družih važnih mest, kakor Petrograd, Moskava in Odesa, si cer smo se o Patagoniji in Sandvitskih otokih več učili, kakor o veliki Rusiji, kar vsaj meni zdaj zelo na pot hodi in mi veliko časa jemlje, če nočem po temi tavati, ampak spoznati zemljo, na kateri se godi menda že zadnji akt južne drame. Kakor meni, se godi mnogim; kdor ni pozneje dopolnil v srednjih šolah nabrajanega zemljepisnega in zgodovinskega znanstva zlasti o slovanskih deželah po lastni pridnosti, je tako neveden, kakor veliko dunajskih časnikarjev, ki so trdili, da so Nikšiči „Block-

haus“, Trebinje in Mostar pa majhna „kraj“ s par sto prebivalci.

Med drugim, kar je pričakovati koristnega za nas od sedanje vojske, je gotovo tudi to, da se bo poduk v zgodovini in zemljepijski po naših srednjih šolah nekoliko bolj oziral na slovanske, posebno južne narode in dežele, da n. pr. Ploješč ne bo kdo iskal v Bosni ali Srbiji, pri čemur sem že zasačil gospoda, ki se za zelo učenega šteje in vleče za svojo učenost veliko plačo.

Domače novice.

V Ljubljani 22. novembra.

(Občnega zbora družbe kmetijske) se je včeraj vdeležilo nekaj čez 30 udov, ker vreme ni bilo prav ugodno. Razprave so se vršile o navadnih rečeh.

(O zavarovanji proti škodi po ognju.) Čast. duhovščino opozorujemo na prečast. g. dekana E. Polaka izjavo v današnjem listu (glej gori dopis iz Leskovca) ter pristavljamo, da je cenitev škod po požaru v krškem farovžu pokazala, da je bilo farovško poslopje veliko preniško zavarovano. Ravno tako utegne tudi drugé biti, ker se menda večidel, bodi si iz stare navade bodi si iz družih vzrokov, zmerom od leta do leta enaka vrednostna svota zavaruje, brez obzira na to, da je vsaka stavba dandanes dvakrat če ne trikrat dražja kakor ta čas ko se je bilo zavarovanje morda že začelo, ker se je od tistih mal vseh, kamenje, opeka, delo itd. za toliko podražilo. Kdor pa namen zavarovanja, namreč popolno odškodovanje o slučajih, nesreče doseči hoče, mora ne glede na znesek premije dejansko t. j. pravo vrednost zavarovati. Cerkvenim predstojništvom je zatorej z ozirom na omenjeno izkušnjo pri krškem farovžu prav toplo priporočati, da zlasti iz prejšnjega časa nespremenjeno obstoječa zavarovanja, pregledajo in preiščejo ali svote, s katerimi je zavarovano njihovemu oskrbovanju izročeno cerkveno imetje, dosežajo resnično vrednost posameznih stvari po zdanjih cenah in razmerah.

(Za volitve v deželni zbor) se naši Štajarski bratje že zdaj pripravljajo. Shod volilcev slovenjegraškega okraja si je enoglasno za kandidata izvolil č. g. dr. Šuc-a, mestnega župnika v Slovenjam gradu; v celj-kem okraju pa bosta kandidirala gg. dr. Domikuš in braslovški dakan Bohinec.

(V razstavi fotografičnih podob v Mahrovih hiši) so od 22. do 24. t. m. videti podobe iz raznih krajev Avstrije in iz svetovne razstave dunajske.

(Sneg) je te dni padel po hribih. Sinoči je potegnila burja in nastalo je zopet lepo vreme. V nekterih krajih brdskega okraja bilo je tako toplo, da je resje cvetelo in so čebulice letale po solncu.

Razne reči.

— Kamniška národna čitalnica napravi v nedeljo, 25. t. m. veselico s sledočim programom: 1.) Deklamacija „Ženska zvestoba“. 2.) Na kosilu bom pri svoji materi „igra v enem dejanji“. 3.) Domači prepri, šaloigra v enem dejanji. 4.) Ples. Vljudno se vabijo vsi čast. gg. udje k obilnej vdeležbi, ter naj blagovole tudi sposobne neude s saboj pripeljati. Začetek o 7¹/₂ uri zvečer.

Odbor.

— Vprašanje: Dunajska mohamedansko-židovska „N. fr. Presse“ pravi, da Rusi

zato tako silijo v Plevno, ker je notri 600 turških goved. Ali niso med ta goveda všeti tudi korespondenti dunajskih turkoljubnih časnikov: „N. fr. Presse“, „Extrablatt“ itd.?

— Požar je 18. t. m. uničil knez-Schönburgovo žago pri Ložu z vsemi žagancami vred. Škode je 10.000 glđ.

Poslanica.

V „Slov. Narodu“ od 20. t. m. se je zljubilo kritikarju predstav v slovenskem gledališču (najbrže kot odgovor na kritiko predzadnje predstave v „Slov.“) mahitati po meni, češ da je moja prestava igre „Trdoglavec“ (zdaj „Krčmarica“) slaba — mizerabel. Čeravno me to spominja na otroke, ki končajo svoj prepri navadno s tem: „ti si butelj“ — „ti pa tudi,“ se mi vendar zdi potrebno na to nekeje odgovoriti, da ne bo obveljalo tistim, ki so zdaj slovensko gledališče v „štant“ vzeli.

Jaz sem jel predstavljati igre za slovensko gledališče takrat že, ko sedanjih kritikovalcev še ni bilo. Ko so prišli, sem pozabil iti poduka iskat k njim, kar mi je jako žal. Tako sem po svoji slabi zmožnosti in dobri volji poslovenil veliko iger — če se dobro spominjam, menda največ med vsemi drugimi — in blagajnik dramatičnega društva mi bo dal spricalo, da to ni bilo na škodo društvu. Grešil sem pri tem le, da sem bolj ravnal se po okusu občinstva, kakor po okusu tistih, kateri, če vsi pridejo v gledališče, ga napolnijo tako, kakor je bilo polno v predzadnji predstavi.

Kar se tiče mojih izvirnih iger s „primjeduševskim“ jezikom, kličem na pričo sedanjega vodjo slovenskega gledališča in nekoliko njegovih tovarišev, katerim so take igre nesle. Hvaležnost tedaj ni vsacega človeka slaba lastnost.

Kdo je dalje koval kuplete in popravljal prestave drugih, zlasti pri operetah, kjer se mora beseda vrvnati po godbi? Nekdanji spretni vodja gosp. Noll mi je priča, da več ko štiri leta se na slovenskem odru ni pel noben kuplet razven mojih in to znaša že nekaj stotin kitic, za ktere mi je bila plača pač burna pohvala očinstva, a groša nisem videl za nje nobenega. Še zdaj se v sili zaletijo k meni, če vsega zmožni kritikar pride v zagato.

Meni je kritika — ugodna ali neugodna — prav ljuba, da je le pravična; saj sem že teliko skušal, da imam zoper take pušice prav slonovo kožo. Kjer pa iz kritike gleda tako očividno zagrizenost, zavirljivost in — nehvaležnost, mislim, da imam tudi jaz pravico spregovoriti par besedi za pravično obrambo.

Jakob Alešovec.

Eksekutivne dražbe.

23. novembra: 2. Marenčič iz Črnomlja. 2. Čemas iz Silja. 2. Malič iz Vinice. 2. Pavlišič iz Brezja. 2. Jerman iz Rožanca. 2. Bohte iz Tušvega Dola. 2. Rom iz Mihelje vasi. 2. Simonič iz Daljne Njive. 2. Medoš iz Drenovca. 2. Wolf iz Nemške Loke. 2. Spreitzer iz Lahine. 2. Čadonič iz Silja. 2. Vižal iz Predgrada. 2. Pavlešič iz Hrasta. 2. Barič iz Dola. 2. Straus iz Griblja, vsi v Črnomlju. 2. Penko iz Nadajnega sela. 3. Fatur iz Petelin. 3. Polh iz Košane. 2. Penko iz Slavine. 3. Bobek iz Nove Žiže. 3. Samsa iz Velike Pristave, vsi v Postojni. 3. Vidmar iz Draške vasi. 3. Mustar iz Grintovca, oba v Žužemberku. 3. Žagar iz Semiča. 2. Krašovec iz Gorenje Lokvice. 3. Težak iz Gorenjega Suhorja. 3. Mihelčič iz Vrtač. 1. Rauh iz Potok, vsi v Metliki. 2. Pavlin z Črnega vrha, na Vrhniki. 2. Turk. 2. Reich. 2. Rauber, vsi v Novem mestu. 3. Čelidov iz Postenj. 3. Tomšič in Beča. 3. Skok iz Mereč. 3. Tomšič iz Koritnice, vsi v Bistrici. 1. Maček iz Praprotnje Police v Kranji.

Telegrafične denarne cene 21. novembra.

Papirna renta 63.25 — Sreberna renta 66.60 — Zlata renta 73.95. — 1860letno državno posojilo 112.50 Bankine akcijske 817 — Kreditne akcijske 205.30 — London 118.70 — Srebro 106.80. — Ces. kr. cekini 5.68. — 20 frankov 9.52.

Blažnikovi dediči v Ljubljani.